

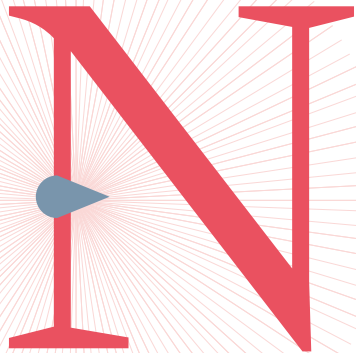
SKOLPORTEN BYGGGAREN

Möt Kunskapsskolans grundare **PEJE EMILSSON**, entreprenören som vill ge alla elever chansen att välja skola.

Text och foto: Staffan Eng

ÄR PER MAGNUS "Peje" Emilsson började skolan i Nynäshamn på 1950-talet blev han rejält mobbad. Men en lärare upptäckte vad som pågick, vilket ledde till att han som tioåring fick flytta till sin mormor i Stockholm.

– Då fick jag en ny chans i en ny skola. Det var bra. Sedan dess har jag varit övertygad om att man själv ska få välja skola – inte några politiker eller byråkrater, hur välmenande och duktiga de än är.

Det var så hans intresse för skolan föddes. På 1970-talet försökte han som engagerad förälder starta en privat Montessoriskola, och när hans dotter började på friskolan Enskilda gymnasiet blev han vald till ordförande där.

Upplevelsen av att kämpa i motvind mot både myndigheter och facket, samtidigt som han såg att friskolorna hade svårt att klara sin finansiering, gjorde honom till en ivrig förespråkare av skolpeng till privata skolor redan på 1980-talet.

– För mig var det en principfråga. Om man har betalt skatt för skolan, och sedan väljer att inte vara med i det system som politikerna har skapat, varför ska man då behöva betala för skolan en gång till?

Både som opinionsbildare och genom sina kontakter med Moderaterna, där han tidigare hade varit kampanjstrateg och suttit i partistyrelsen, bidrog han så till friskolereformen i början av 1990-talet.

Det nya systemet innebar att privata skolor fick en skolpeng som motsvarade 85 procent av kommunernas snittkostnad per elev. Socialdemokraterna fullföljde sedan reformen genom att införa lika finansiering för alla skolor och ta bort möjligheten att ta ut elevavgifter.

– Reformen var först tänkt som en ventil för dem som ville välja något annat. Men efter regimskiftet 1994 såg några kloka personer att det fanns risk för att det blev ett privatskolesystem för de rika som i Storbritannien och höjde skolpengen till 100 procent.

År 1999 grundade han Kunskapsskolan tillsammans med ekonomen Nils Lundgren, den tidigare utbildningsministern Per Unckel (M) och Anders Hultin, som blev bolagets första vd.

Tanken var att erbjuda en personligt utformad utbildning, där eleverna fick arbeta i egen takt och ta ett större ansvar för sin utbildning. Skolan fick tusen elever redan första året.

– Vi hade inget *track record*, men eleverna var så trötta på

5 ✖ Peje

- ✖ Född: År 1946 i Nynäshamn.
- ✖ Familj: Fru Gunilla, tre barn och sju barnbarn.
- ✖ Utbildning: Fil.kand. vid Stockholms universitet i praktisk filosofi, statistik, sociologi, statsvetenskap och ekonomi. Har även gått en ledarskapsutbildning vid Harvard.
- ✖ Gör: Grundare av Kunskapsskolan, kommunikationskonsulten Kreab, opinionsinstitutet Demoskop och äldreomsorgsföretaget Silver Life. Styrelseordförande för moderbolaget Kunskapsskolan Education.
- ✖ Favoritämne i skolan: Filosofi och svenska.

sina skolor att de ville välja något annat. Grunden för friskolornas frammarsch var främst att det fanns tillräckligt många dåliga kommunala skolor.

PEJE EMILSSON menar att marknadskrafterna leder till att företag ofta är bättre på att organisera utbildning än kommunerna. På Kunskapsskolan utvecklade man bland annat ett system för att underlätta förberedelsearbetet, vilket gav varje lärare mer tid med eleverna.

– På en normalstor skola får vi ut 25 000 undervisningstimmar jämfört med 20 000 timmar i den kommunala skolan – trots att vi har lika mycket resurser. Det lutar åt att vi använder dem lite mer effektivt.

Det är enligt Peje Emilsson anledningen till att Kunskapsskolan i snitt har 16 elever per lärare i stället för det kommunala snittet på 12,1 elever. Kritiker menar däremot att vinstdrivna friskolor drar ner på kvaliteten för att kunna ta ut vinster eller medel för att köpa upp andra skolor.

Men enligt Peje Emilsson bygger det resonemanget på ett felaktigt antagande om att lika resurser alltid ger lika resultat. I stället tycker han att vi borde titta på vilken undervisning och vilka studieresultat som friskolorna faktiskt levererar.

Han menar också att möjligheten till expansion är viktig för att fler elever ska få ta del av en viss sorts utbildning. Stiftelseägda skolor utnyttjar ofta inte den möjligheten, vilket begränsar antalet platser. Dessutom medför expansionen stordriftsfördelar, som leder till en större effektivitet.

– I en skolkedja kan man ha en mer slimmad organisation med HR- och IT-avdelningar centralt. Jag är förbluffad över att kommuner så sällan lyckats

År 1999 grundade Peje Emilsson Kunskapsskolan, som fick tusen elever redan första året.

skolsegregationen är bostadssegregation, som bara kan motverkas om elever i utsatta områden har rätt att välja en skola på annan ort.

SJÄLV SER HAN bland annat lösningen i ett obligatoriskt skolval, som får fler människor att göra informerade val. Däremot är han kritisk till förslag om lottning, som han anser går stick i stäv med tanken att man ska kunna välja en skola som passar ens eget sätt att lära sig.

– Lottdiskussionen är för mig fullständigt bisarr, eftersom den lever på synen att människor är likadana och därför utbytbara. Det är ungefär som att lotta ut kläder, trots att vi vet att människor har olika storlekar.

Samtidigt finns det forskning som visar att elevernas val styrs mer av skolornas elevsammansättning än av kvaliteten på undervisningen. Därför vill Peje Emilsson se tydligare information av skolornas pedagogiska inriktningar och öppna jämförelser av skolorna.

– Vi måste bort från idén att det inte spelar någon roll vad du väljer. Skolor utbildar på olika sätt och är olika bra. Därför måste också dåliga skolor läggas ner, vilket kräver att det finns ett överskott på skolplatser.

Samtidigt betonar han att det är viktigt med en bred social och kulturell sammansättning och att alla skolor borde ha en frikvot för att ta in elever som inte har hunnit ställa sig i kö – till exempel nyanlända barn.

Under de senaste åren har Peje Emilsson lämnat över rodret för Kunskapsskolan till sin dotter Cecilia Carnefeldt, men han representerar fortfarande skolan utomlands – inte minst i Indien, där företaget bygger upp ett yrkesutbildningsprogram som förväntas få 30 000 elever nästa år. ●

göra likadant. Där ser jag en brist i deras ledarskap.

Han tror att motståndet mot vinster i skolan – som är utbrett även bland borgerliga väljare – beror på att folk tror att vinsterna är större än vad de är. I själva verket menar han att de som tjänar mest pengar på skolan är de som står för lokalerna.

– Motståndet beror också på hur problemet formuleras. Föreställ dig att jag ställer frågan: "Tycker du att Volvo ska dela ut vinster till kineserna eller använda pengarna till att investera i miljövänliga bilar?" Vad tror du att svenska folket svarar då?

Däremot vill han se en större långsiktighet i ägandet och är bekymrad över den ökande ägarkoncentrationen, som riskerar att motverka den pedagogiska mångfalden. Men

"Skolor är olika bra, därför måste också dåliga skolor läggas ner"

lösningen är inte fler regler utan färre, tror han, eftersom små skolor slås ut av för mycket administration.

En annan vanlig kritik är att vinstdrivande friskolor medvetet attraherar starka elever, som är billigare att undervisa. Flera forskare har, vilket Skolverket också lyft, pekat på att friskolereformen i kombination med boendesegregation har bidragit till den ökande skolsegregationen.

Men Peje Emilsson framhåller att den viktigaste orsaken till